

SAŽETAK PRESUDE

CORDELLA I DRUGI PROTIV ITALIJE OD DANA 24. SIJEČNJA 2019. GODINE ZAHTJEVI BR. 54414/13 i 54264/15

Talijanske vlasti nisu zaštitile lokalno stanovništvo od štetnih emisija željezare

ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva, njih 180 žive ili su živjeli u općini Taranto ili susjednim područjima u Italiji koja su bila pogođena onečišćenjem zraka. Željezara Ilva u Tarantu ogromni je industrijski kompleks koji se prostire na površini od 1.500 hektara i ima oko 11.000 zaposlenih. Utjecaj njegovih emisija na okoliš i zdravlje lokalnog stanovništva doveo je do nekoliko alarmantnih znanstvenih izvješća. U studenom 1990. godine Vijeće ministara identificiralo je općine „visokog rizika za okoliš“ (uključujući Taranto) i zatražilo od Ministarstva okoliša da izradi plan dekontaminacije za čišćenje ovih područja. Od kraja 2012. godine Vlada je usvojila niz propisa, među kojima i takozvane zakonske uredbe „Salva-Ilva“ o djelatnosti društva Ilva. Dekretom predsjednika Vijeća ministara od 29. rujna 2017., rok za provedbu mjera predviđenih planom zaštite okoliša produljen je do kolovoza 2023. Regija Apulia i općina Taranto žalili su se Upravnom sudu na posljedice daljnjeg produljenja roka za provedbu mjera zaštite okoliša kako za okoliš i tako i za javno zdravlje. Upućeno je i pitanje ustavnosti tog produljenja. Upravni postupak još je u tijeku. Protiv rukovodstva Ilve pokrenuto je nekoliko kaznenih postupaka zbog kaznenih djela protiv okoliša, trovanja prehrambenih tvari, propuštanja sprečavanja nesreća na radnom mjestu, propadanja javne imovine te emisija zagađivača i onečišćenja zraka. Kasacijski sud je, između ostalog, utvrdio da je rukovodstvo društva Ilva u Tarantu odgovorno za onečišćenje zraka, odlaganje opasnih materijala i emisiju čestica. Kasacijski sud je uočio da je proizvodnja čestica nastavljena unatoč brojnim sporazumima s lokalnim vlastima 2003. i 2004. godine. U presudi od 31. ožujka 2011. Sud Europske unije presudio je da Italija nije ispunila svoje obveze iz Direktive 2008/1 EZ Europskog parlamenta i Vijeća o integriranom sprečavanju i kontroli zagađenja. U kontekstu postupka protiv Italije pokrenutog 16. listopada 2014., Europska komisija je izdala obrazloženo mišljenje tražeći od talijanskih vlasti da isprave uočene ozbiljne probleme zagađenja. Komisija je utvrdila da Italija nije ispunila svoje obveze jamčenja poštivanja važećih direktiva. Unatoč tome, otrovne emisije su se nastavile.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članke 2. i 8. Konvencije, podnositelji zahtjeva su prigovarali da Italija nije usvojila zakonske mjere zaštite zdravlja i okoliša i da im nije pružila informacije o zagađenju i pratećim rizicima za njihovo zdravlje. ESLJP je ove pritužbe odlučio razmotriti isključivo na temelju članka 8. Konvencije. Nadalje, oslanjajući se na članak 13. Konvencije, podnositelji su tvrdili je povrijeđeno njihovo pravo na učinkovito pravno sredstvo. Također su zatražili pokretanje postupka donošenja pilot presude u skladu s člankom 46. Konvencije.

OCJENA ESLJP-a

Premda zadatak ESLJP-a u ovom predmetu nije bio točno odrediti koje bi mjere trebale biti poduzete radi smanjenja onečišćenja na učinkovitiji način, svakako je u njegovoj nadležnosti procjena jesu li nacionalna tijela pristupila ovom problemu s dužnom pažnjom uz razmatranje suprotstavljenih interesa. Tužena država morala je opravdati situaciju u kojoj su pojedini ljudi nosili veliki teret u ime ostatka zajednice.

Od 1970-ih znanstvene studije, od kojih su većinu izradile državna i regionalna tijela, pokazale su zagađujuće učinke emisija željezare Ilva u Tarantu na okoliš i javno zdravlje. Te su studije potvrdile postojanje uzročne veze između izlaganja okoliša određenim tvarima koje emitira tvornica i razvoja određenih tumora ili kardio-krvožilnih patologija kao i povećanje smrtnosti od prirodnih uzroka, tumora, bolesti bubrega i kardiovaskularnog sustava među osobama koje žive u pogođenim područjima. Istraživanje objavljeno 2017. pokazalo je nastavak kritične zdravstvene situacije u općinama koje su identificirane kao veliki rizici za okoliš. Grad Taranto imao je smrtnost i hospitalizaciju s obzirom na relevantne patologije veće od prosjeka u regiji. Pokušaji nacionalnih vlasti da postignu dekontaminaciju predmetne regije do sada nisu dali željene rezultate. Mjere preporučene administrativnom uredbom o okolišu („AIA”) nisu u konačnici poduzete, što je potvrđeno u postupku pred institucijama Europske unije. Nadalje, provedba plana zaštite okoliša odobrenog za 2014. odgođena je za kolovoz 2023. Dakle, postizanje utvrđenih ciljeva dekontaminacije bilo je vrlo sporo.

U međuvremenu je vlada više puta intervenirala posebnim zakonskim uredbama kako bi zajamčila nastavak proizvodnje u željezari, unatoč odlukama nadležnih pravosudnih tijela donesnih na temelju kemijskih i epidemioloških izvještaja stručnjaka o postojanju ozbiljnih rizika za zdravlje i okoliš. Situacija se pogoršala zbog neizvjesnosti koja je, s jedne strane, proizašla iz lošeg financijskog stanja društva, a s druge, zbog davanja mogućnosti budućem kupcu da odgodi postupke dekontaminacije.

Dakle, došlo je do zagađenja okoliša koje je ugrožavalo zdravlje podnositelja zahtjeva i cijelog stanovništva koje je živjelo na ugroženim područjima, bez informacija o tijeku čišćenja predmetnog teritorija odnosno informacija u vremenu započinjanja tog posla. Ukratko, nacionalna tijela nisu poduzela sve potrebne mjere kako bi osigurala učinkovitu zaštitu prava podnositelja zahtjeva na poštovanje njihovog privatnog života.

Slijedom navedenog, ESLJP je jednoglasno zaključio da nije uspostavljena pravedna ravnoteža između suprotstavljenih interesa te je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

ESLJP je također utvrdio da podnositelji nisu imali učinkovito pravno sredstvo koje bi im omogućilo da nacionalnim tijelima iznesu žalbe u vezi s činjenicom da je nemoguće dobiti mjere za osiguranje dekontaminacije područja zahvaćenih toksičnim emisijama iz tvornice Ilva. Stoga je došlo do povrede članka 13. u vezi s člankom 8. Konvencije.

Glede članka 46. Konvencije, a uzimajući u obzir tehničku složenost potrebnih mjera za dekontaminaciju predmetnog područja koje su u nadležnosti domaćih vlasti, ESLJP je utvrdio da nije potrebno primijeniti postupak donošenja „pilot presude“ niti tuženoj državi davati detaljne preporuke poput onih koje su zatražili podnositelji zahtjeva. To je zadatak Odbora ministara Vijeća Europe koji bi trebao naznačiti mjere za izvršenje ove presude. Ipak, ESLJP je naglasio da bi se mjere zaštite okoliša i zdravlja stanovništva koje su odobrila nacionalna tijela, trebale provesti što je prije moguće.

PRAVEDNA NAKNADA

Utvrđenje povrede samo po sebi predstavlja pravednu naknadu neimovinske štete 5.000 eura na ime troškova i izdataka u svakom podnositelju zahtjeva.

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.